

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.2.18>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ ДОГЛЯДУ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ, НАБЛИЖЕНИХ ДО СІМЕЙНИХ

Бурак В.Я.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри соціального права*

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: 0000-0002-3511-0555

e-mail: volodymyr.burak@lnu.edu.ua

Бук М.О.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри соціального права*

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: 0000-0001-8410-9377

e-mail: myroslava.buk@lnu.edu.ua

Бурак В.Я., Бук М.О. Правове забезпечення соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних.

У статті з'ясовано законодавчі та правозастосовні питання, пов'язані з наданням соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних. Акцентовано увагу, що така послуга передбачена Законом України «Про соціальні послуги» як базова, що визначає її як зобов'язання місцевих органів виконавчої влади – Київської міської державної адміністрації, районних у місті Києві державних адміністрацій, а також виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад. Досліджено зміст державного стандарту соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних та запропоновано доповнити його характеристиками патронатних та прийомних батьків як надавачів відповідної соціальної послуги, та визначити, що малі групові будинки та дитячі будинки сімейного типу є такими надавачами.

Критично проаналізовано положення Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» під кутом зору не врахування інших видів наближених до сімейних форм виховання дітей. Рекомендовано привести проаналізований нормативно-правовий акт у відповідність до норм Закону України «Про соціальні послуги», зокрема щодо визначення пріоритетного місця в системі соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування соціальних послуг догляду та виховання в умовах, наближених до сімейних.

Досліджено зміст послуги «Сімейна домівка», яка надається в межах експериментального проекту із забезпечення догляду і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах, наближених до сімейних, на засадах співфінансування з державного бюджету та місцевих бюджетів. Наголошено, що основною метою проведення експериментального проекту є максимальне виведення дітей з інтернатів та надання їм можливості рости і виховуватися в сім'ї, а також випробування механізму співпраці між обласними та місцевими органами місцевого самоврядування щодо надання відповідних соціальних послуг. Обґрунтовано, що реалізація дитьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, права на соціальні послуги не можлива без побудови ефективного юридичного механізму забезпечення цього права, в основі якого – ефективні нормативно-правові акти

Ключові слова: соціальний захист, соціальні послуги, державний стандарт, надавачі соціальних послуг, соціальне законодавство, деінституалізація, альтернативні форми догляду та виховання дітей, міжнародні соціальні стандарти, патронатна/ прийомна сім'я.

Burak V.Ya., Buk M.O. Legal support for social services for the care and upbringing of children in family-like conditions.

The article clarifies legislative and law enforcement issues related to the provision of social services for the care and upbringing of children in family-like conditions. It emphasizes that such services are provided for by the Law of Ukraine «On Social Services» as a basic service, which defines it as an obligation of local executive authorities – the Kyiv City State Administration, district state administrations in the city of Kyiv, as well as executive bodies of village, settlement, city, and district councils in cities (if established). The content of the state standard for social services for the care and upbringing of children in family-like conditions was studied, and it was proposed to supplement it with the characteristics of foster and adoptive parents as providers of the relevant social service, and to define that small group homes and family-type children's homes are such providers.

The provisions of the Law of Ukraine «On Ensuring Organizational and Legal Conditions for the Social Protection of Orphans and Children Deprived of Parental Care» have been critically analyzed from the perspective of not taking into account other types of family-based forms of child rearing. It is recommended to bring the analyzed regulatory act into line with the provisions of the Law of Ukraine «On Social Services,» in particular regarding the determination of the priority place in the system of social protection of orphans and children deprived of parental care of social services for care and upbringing in conditions close to family ones.

The content of the «Family Home» service, which is provided as part of an experimental project to ensure the care and upbringing of orphans and children deprived of parental care in conditions close to family life, on the basis of co-financing from the state budget and local budgets, has been studied. It is emphasized that the main goal of the pilot project is to remove as many children as possible from boarding schools and give them the opportunity to grow up and be raised in a family, as well as to test the mechanism of cooperation between regional and local self-government bodies in providing relevant social services. It is justified that the implementation of the right to social services by orphans and children deprived of parental care is not possible without the establishment of an effective legal mechanism to ensure this right, based on effective regulatory and legal acts.

Key words: social protection, social services, state standard, social service providers, social legislation, deinstitutionalization, alternative forms of child care and upbringing, international social standards, foster/adoptive family.

Постановка проблеми. За даними Державної служби у справах дітей, станом на червень 2025 р. в Україні проживає 61,5 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [1]. З них вже сьогодні 91,2 % перебувають у сімейних формах виховання, які серед іншого забезпечуються соціальними послугами догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних. Водночас, близько 4 тисяч дітей все ще отримують інституційне виховання в інтернатних закладах. Такий стан речей потребує зміни у напрямку розвитку, розширення та вдосконалення системи сімейних соціальних послуг. Послуга догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних, передбачена Законом України «Про соціальні послуги» як базова, що визначає її як зобов'язання місцевих органів виконавчої влади – Київської міської державної адміністрації, районних у місті Києві державних адміністрацій, а також виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад [2]. Державний стандарт соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних (2021 року) [3], хоча й містить основні заходи, що становлять її зміст, критерії-вимоги до надавачів та характеристику отримувачів соціальної послуги цього виду, на сьогодні потребує ґрунтовного оновлення під кутом зору приведення у відповідність до цілей Стратегії забезпечення кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки (надалі – Стратегія) [4].

Актуальність дослідження зумовлена тим, що задекларований євроінтеграційні курс нашої держави окреслює напрями реформування українського законодавства у сфері охорони дитинства, соціального захисту дітей, інституційного догляду та виховання дітей, соціальної роботи із дітьми у напрямку його відповідності міжнародним та європейським стандартам, серед яких Конвенція ООН «Про права дитини» [5], Конвенція ООН «Про права осіб з інвалідністю» [6], Стратегії ЄС з прав дитини різних років, Європейської дитячої гарантії [7] та ін. Рада Європи у Стратегії з прав дитини на 2022-2027 рр. «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства» [8] наголошує на особливій увазі щодо дітей, які позбавлені батьківського

підклування, оскільки найчастіше порушують права (на освіту, охорону здоров'я, запобігання насильству, зокрема сексуальному тощо) саме таких дітей.

На сьогодні існує потреба у реформі системи догляду та підтримки дітей в Україні як складової побудови інклюзивного простору та стійкого майбутнього для повноцінного розвитку кожної дитини наголосила К. Матернова (посол ЄС в Україні) [7]. У зв'язку із цим актуалізується потреба в реформуванні Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [9] в частині відповідності його норм Закону України «Про соціальні послуги», зокрема щодо визначення пріоритетного місця в системі соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування соціальних послуг догляду та виховання в умовах, наближених до сімейних. Зміст чинної ст. 6 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» не відповідає вимогам сьогодення: не враховано інші види наближених до сімейних форм виховання дітей (наприклад, патронатні сім'ї), передбачено вичерпний їх перелік, що не сприяє розвитку нових, які стануть ефективною заміною інтернатів.

Сьогодні в Україні розвиваються нові організаційно-правові форми надання соціальних послуг зазначеної групи. Так, Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2025 р. № 1285 «Деякі питання реалізації експериментального проекту із забезпечення догляду і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах, наближених до сімейних, на засадах співфінансування з державного бюджету та місцевих бюджетів» [10], серед основних заходів, що становлять зміст послуги «Сімейна домівка», передбачає такі, як: забезпечення проживання отримувачів в умовах, наближених до сімейних за місцем надання послуги; забезпечення цілодобового догляду за отримувачами; забезпечення виховання малолітніх, неповнолітніх отримувачів тощо. Основною метою проведення експериментального проекту є максимальне виведення дітей з інтернатів та надання їм можливості рости і виховуватися в сім'ї, а також випробування механізму співпраці між обласними та місцевими органами місцевого самоврядування щодо надання відповідних соціальних послуг. За результатами вдалого експерименту з'явиться нова організаційно-правова форма надання соціальних послуг забезпечення догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних.

Метою дослідження є визначення перспектив розвитку альтернативного догляду дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у контексті впровадження соціальних послуг, орієнтованих на забезпечення сімейного виховання та повної деінституалізації дитинства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто наголосити, що тема надання соціальних послуг дітям у юридичній літературі висвітлюється неактивно. Наведена проблематика розглянута у наукових статтях зі спеціальності «Соціальна робота» чи «Соціальна педагогіка», або у сфері державного/публічного управління. Можна виділити два блоки теоретичних досліджень. Перший охоплює проблеми інституційного догляду та аргументацію щодо переходу на індивідуальне надання соціальних послуг догляду в сім'ї, що є надавачем соціальних послуг догляду, та в територіальних громадах, де така дитина проживає. Зокрема І. Ярмолинська описує зарубіжний досвід переходу від інституційного догляду до соціальних послуг догляду, наближених до сімейних [11]. В. Лис проаналізував негативні чинники зростання дітей в інтернатах та навів аргументи в користь формування системи догляду та виховання дитини на рівні сім'ї та громад [12]. Соціальний феномен сирітства та проблеми існуючої системи утримання дітей-сиріт аналізував Український інститут соціальних досліджень [13]. Доведено, що діти, позбавлені батьківського піклування, відстають у розвитку від однолітків, які мають сім'ю, вже до кінця першого року життя [14, с. 19]. П.М. Петровський та М.М. Обіход з'ясували засади публічного управління розвитком соціальних послуг для дітей та сімей з дітьми в місцевих територіальних громадах [15].

Другий напрям об'єднує характеристики різних форм надання послуги догляду та виховання зі вказівками на позитивні та негативні сторони кожної із них. Так, Л.В. Лешанич описує організацію та функціонування патронатної сім'ї. Щоправда, за висновками вченого така сім'я не розглядається як різновид надання соціальної послуги догляду та виховання [16]. О. Мороз досліджує процедуру визначення потреби територіальної громади у соціальній послугі догляду дітей в межах малих групових будинків [17]. Г. Слозанська, Н. Горішна, М. Скочко аналізують соціально-реабілітаційні послуги дітям з інвалідністю у громаді як передумову їх гідного рівня проживання в сім'ї та громаді [18]. Реалізація права на соціальні послуги не можлива без побудови ефективного юридичного механізму забезпечення цього права, в основі якого – ефективні нормативно-правові

акти. Чинне законодавство не характеризується системністю та впорядкованістю. Відтак, тема догляду та виховання дітей як соціальна послуга є актуальною як об'єкт дослідження під цим кутом зору.

Виклад основного матеріалу. На підставі аналізу Стратегії, робимо висновок, що отримувачами соціальної послуги, яку ми досліджуємо, є декілька соціальних груп дітей: 1) які можуть втратити сімейне оточення внаслідок низької спроможності їх сімей забезпечити безпечно та сприятливе для розвитку середовище через різні причини; 2) з інвалідністю та/або діти з особливими освітніми потребами, які внаслідок недостатнього забезпечення інклюзивними послугами та підтримкою для життя в сім'ї та територіальній громаді можуть втратити сімейне оточення; 3) які залишилися без батьківського піклування, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, у тому числі ті, що залишилися на тимчасово окупованій території та території, де ведуться бойові дії; 4) тимчасово переміщені (евакуйовані) із закладів, які здійснюють інституційний догляд та виховання, сімейних форм виховання, депортовані або примусово переміщені; 5) які отримують інституційний догляд та виховання, у тому числі діти з інвалідністю; 6) які мають досвід інституційного догляду та виховання або перебування в сімейних формах виховання [4].

Серед споріднених до теми нашого дослідження цілей Стратегії виділимо: № 2 «Зростання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у тому числі дітей з інвалідністю, в сімейному оточенні»; № 4 «Дотримання прав та інтересів дітей під час реформування закладів, які здійснюють інституційний догляд та виховання, збереження та спрямування ресурсів таких закладів для підтримки дітей та сімей з дітьми у територіальних громадах»; № 5 «Забезпечення можливості дітей та осіб, які мають досвід альтернативного догляду та виховання, налагоджувати соціальні відносини, які сприяють їх успішній інтеграції у життя територіальних громад» [4].

Деінституалізація – це комплексна реформа, яка передбачає складну та інтегровану міжсекторальну взаємодію органів соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та органів місцевого самоврядування [11, с. 56]. Як свідчить статистика, вона є вигідною економічно та сприятиме оптимізації бюджетних коштів, адже лише 9–14% із суми, що держава сьогодні виділяє на утримання кожної дитини в інтернаті, використовується саме на дитину (харчування, лікування, одяг тощо).

Реформа повинна відбуватися згідно із апробованими моделями, тож важливим є досвід інших держав. Він свідчить, що процедури ліквідації великих інтернатів та створення дружніх для дитини невеликих надавачів соціальних послуг, виплекання прийомних та патронатних сімей, чи інших надавачів соціальної послуги сімейного догляду дитини, тривали роками та потребували як відповідного навчання фахівців, так і чималих ресурсів [19, с. 6]. Актуальним є наголосити, що такі зміни відбувалися завдяки солідарному залученню муніципальної влади у Республіці Польща. Взаємодія різних рівнів органів влади тут забезпечила ефективність та результативність соціальної послуги догляду та виховання дітей у сім'ях громад. В умовах формування децентралізованих повноважень органів місцевого самоврядування в Україні у сфері надання соціальних послуг та визначення векторів залучення територіальних громад вивчення досвіду Республіки Польща та інших держав матиме доцільність. Соціальні послуги догляду, що надають дітям-сиротам у Республіці Польща (витрати на утримання дитини у прийомній чи патронатній сім'ї, сімейному дитячому будинку, утримання у дитячих будинках, ресоціалізація дітей-сиріт) натеper є фінансовим зобов'язанням середнього рівня системи самоврядування – повітів. Вивчення механізму акумулювання коштів також вартує уваги, оскільки в Україні натеper ведуться дискусії щодо джерел фінансування соціальних послуг, які визначені Законом України «Про соціальні послуги» як базові.

У Рекомендації Ради Європи щодо прав дітей та розвитку соціальних послуг, дружніх до дітей та сімей [20] зроблено акцент на основних засадах, які повинні бути фундаментом політики держав щодо соціальних послуг догляду для дітей: дії в найкращих інтересах дитини та сімейно-орієнтований підхід.

У цьому контексті важливо розрізняти та застосовувати формальний, неформальний та альтернативний догляд дітей. Перший вид охоплює групу відносин щодо надання догляду, що надається в сімейному середовищі за рішенням компетентного (судового чи адміністративного) органу, а також надавачами соціальних послуг в сучасному вигляді, що прийдуть на зміну інтернатам в результаті реалізації Стратегії. Другий є формою приватного догляду, що надається у сімейному середовищі, в якому про дитину піклуються на постійній чи безстроковій основі родичі чи друзі або інші особи за власним бажанням без рішення суду чи органу опіки та піклування. Третій – є формою

неформального та формального догляду усіх дітей, які з будь-яких причин і за будь-яких обставин не перебувають під цілодобовою опікою принаймні одного з батьків [13, с. 13]. На підставі аналізу змісту Державного стандарту соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних [3], робимо висновок, що перший і третій вид наведених вище груп догляду охоплюється поняттям «соціальна послуга догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних». Тому цей стандарт потрібно доповнити характеристиками патронатних та прийомних батьків як надавачів відповідних соціальних послуг, визначити, що малі групові будинки та дитячі будинки сімейного типу є такими надавачами.

Практичні інструменти для зміцнення системи соціального захисту дітей закріплено у Рекомендації Ради (ЄС) 2021/1004 про встановлення Європейської гарантії для дітей (далі – Рекомендація) [21]. Україна, як одна із країн-кандидатів на вступ у Європейський Союз виявила готовність до впровадження Рекомендації у національне законодавство. Таким чином, Кабінетом Міністрів України 19 листопада 2025 р. було прийнято Постанову № 1558 «Про впровадження Європейської гарантії для дітей в Україні», якою затверджено Національний план щодо впровадження Європейської гарантії для дітей в Україні на період до 2030 року (далі – Національний план) та Положення про Національного координатора з питань впровадження Європейської гарантії для дітей в Україні [22]. Важливим, у контексті досліджуваної теми є той факт, що Національний план не є окремим проектом, а розроблений з урахуванням положень Стратегії.

Аналіз змісту Національного плану підтверджує, що однією із цільових груп, які потребують соціальної підтримки і мають труднощі у доступі до соціальних послуг у територіальній громаді є діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. Основними бар'єрами ефективного доступу цієї категорії осіб до соціальних послуг у Національному плані виділяють: 1) високий показник дітей, які перебувають на місцевому обліку та можуть бути усиновлені (станом на 31 березня 2025 р. – 14946 дітей (у тому числі 1597 дітей з інвалідністю), із яких перебувають у закладах та можуть бути усиновлені – 3792 дитини), та недостатня кількість діючих сімей та потенційних кандидатів для влаштування таких дітей у прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, під опіку/піклування, усиновлення; 2) високий показник дітей з інвалідністю з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у закладах інституційного догляду дітей на цілодобовому влаштуванні, та відсутність підготовки спеціалізованих прийомних сімей для влаштування таких дітей у сімейні форми виховання; 3) відсутність послуги з патронату над дитиною в кожній територіальній громаді, що сприяло б запобіганню потрапляння дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у заклади інституційного догляду дітей в разі їх вилучення; 4) недостатня кількість закладів, які здатні приймати дітей з інвалідністю та особливими освітніми потребами, які проживають поза закладами інституційного догляду дітей, але потребують підтримки вузькопрофільних фахівців; 5) не в повному обсязі та несвоєчасне внесення даних до Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Діти»; 6) труднощі з отриманням соціальних послуг у сільській місцевості через обмежену доступність та інфраструктуру, що відрізняється від міських умов та низького кадрового ресурсу, відсутності готовності органів місцевого самоврядування фінансувати та підтримувати проведення соціальної роботи та надання соціальних послуг; 7) відсутність на законодавчому рівні можливості проводити Нацсоцслужбою як органом державного контролю планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання, які надають соціальні послуги дітям, або тих закладів, у які влаштовані діти на цілодобове перебування [22]. Очікуваними результатами виконання Національного плану у сфері доступу до соціальних та інших послуг у територіальній громаді для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування є забезпечення 100% охоплення соціальними послугами усіх дітей із цієї категорії, які потребують таких послуг та збільшення частки дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у яких реалізовано право на зростання в сімейному оточенні, зокрема збільшення частки таких дітей до 97%.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що реалізація Національного плану матиме системний позитивний вплив на досягнення цілей Стратегії, оскільки передбачає комплексне удосконалення механізмів державної політики у сфері соціального захисту прав дитини.

Висновки. На підставі проведеного дослідження, робимо висновки, що соціальна послуга догляду та виховання в умовах, наближених до сімейних, є гарантією дітей, позбавлених батьківського піклування та сиріт отримати сімейне оточення, яке сприятиме гідному рівню їхнього життя відповідно до міжнародних та європейських стандартів прав дитини. Ефективна реалізація

Стратегії безпосередньо залежить від формування дієвого юридичного механізму забезпечення права дитини на виховання в сім'ї, який охоплює належне нормативно-правове регулювання, а також ефективні інструменти правозастосування та здійснення заходів моніторингу за дотриманням прав дітей. Тому першочерговим завданням вбачаємо внесення змін у законодавство про соціальні послуги та соціальний захист дітей тощо, щоб новелізувати чинні норми щодо надавачів, отримувачів цієї послуги та процедур організації різних організаційно-правових форм надання та отримання цієї послуги відповідно до міжнародних стандартів та з урахуванням найкращих практик інших держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коваленко А. Скільки в Україні є сиріт, які можуть бути усиновленими? Дані служби у правах дітей. 2025. 1 червня. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/skilki-v-ukrajini-ditey-sirit-u-simeynih-formah-vihovannya-308432>.
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#n75>.
3. Державний стандарт соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних: наказ Міністерств соціальної політики України від 09 березня 2021 р. № 115. / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0856-21#Text>.
4. Про схвалення Стратегії забезпечення кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки та затвердження операційного плану заходів на 2024-2026 роки з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2024 р. № 1201- р. / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-2024-p#Text>.
5. Про права дитини : Конвенція ООН від 20 листопада 1989 р. / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
6. Про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13 грудня 2006 р. / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
7. Європейська гарантія для дітей – частина євроінтеграційного поступу України: Представництво Європейського Союзу в Україні. 25.07.2025 р. URL: <https://surl.li/adfnmw>.
8. Стратегія Ради Європи з прав дитини на 2022-2027 рр. «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства»: Керівний комітет прав дитини (CDENF). 26 лютого 2022 р. URL: <https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4>.
9. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15?find=1&text=патрон#n91>.
10. Деякі питання реалізації експериментального проекту із забезпечення догляду і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах, наближених до сімейних, на засадах співфінансування з державного бюджету та місцевих бюджетів: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2025 р. № 1285 / Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1285-2025-p#Text>.
11. Ярмолинська І. Аналіз зарубіжного досвіду реформування системи інституційного догляду та виховання дітей в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 155–158. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.2.155>. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2019/27.pdf.
12. Лис В. Деінституалізація в системі децентралізації повноважень у сфері інституційного догляду та виховання дітей. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том 5. С. 52–61. DOI: <https://doi.org/10.15421/152093>. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/813/790>.
13. Соціальне сирітство в Україні: Експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Л.С. Волинець, Н.М. Комарова, М. Тур; [та ін.]; гол. ред.: В.Т. Биковський. Київ: Укр. ін-т соціальних досліджень, 2015. 116 с.

14. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посібник у 2-х частинах; Ч. 1 Сучасні орієнтири та технології / З.П. Кияниця, Ж.В. Петрочко. К.: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/21626/7/Social_work_P1_II.pdf.
15. Петровський П.М., Обіход М.М. Теоретико-методичні засади публічного управління розвитком соціальних послуг для дітей та сімей з дітьми в місцевих територіальних громадах. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. Вип. 4 (60). С. 68–76. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-60-68-76>. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/345/375>.
16. Лешанич Л.В. Досвід застосування фостерного виховання в деяких зарубіжних країнах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 152–155. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.24>. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/09/26.pdf>.
17. Мороз О. Визначення потреби громади у соціальній послугі догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних. (2025). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 1(56), 141–144. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.141-144>. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/330054>.
18. Слозанська Г., Горішна Н., Скочко М. Соціально-реабілітаційні послуги для дітей з інвалідністю та їх сімей: реальність та перспектива розвитку. *Social Work and Education*, Vol. 11, No. 3. pp. 402-416. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.24.3.8>. URL: https://www.researchgate.net/publication/393349275_Social_and_rehabilitation_services_for_children_with_disabilities_and_their_families_reality_and_perspective_of_development.
19. Gudbrandsson, Bragi. 2004. Working Group on Children at Risk and in Care. Children in institutions: prevention and alternative care: Final report. European Committee for Social Cohesion. (CDCS.) Strasbourg. 17-19 May. URL: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Children-in-Institutions.pdf>.
20. CM/Rec(2011)12 - Recommendation of the Committee of Ministers to member states on children's rights and social services friendly to children and families (Adopted by the Committee of Ministers on 16 November 2011 at the 1126th meeting of the Ministers' Deputies). URL: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805afddf%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805afddf%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}).
21. Council Recommendation (EU) 2021/1004 of 14 June 2021 establishing a European Child Guarantee. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/1004/oj/eng>.
22. Про впровадження Європейської гарантії для дітей в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2025 р. № 1558 / *Верховна Рада України. База «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1558-2025-п#Text>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 02.02.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 05.03.2026

© Бурак В.Я., Бук М.О., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0